
PAMFLET
767

Cort
Onderwijs eens Lief-
hebbers des welstandts deser

Nederlanden/ waerinne allen Christe-
nen goede ghemeenten/ eñ Patriotten
claerlijck bewesen wort:

Dat het wel gheoorloft is tegen te staen een Co-
ning ofte Here vande Landen/ die Godt ende zijn heylich
woort onderstaet te verdrijuen/ eñ wt te ropen/ ende in die
plaetse van dien soeckt in te voeren Fabelen/ Dromen/ eñ
menschen insettinghen ofte die teghens hare Eet/ ende be-
loften de Landen op hoere Huldinghe ghedaen de selue
Landen onderstaet te beroouen van hare gherechtichey-
den Priuilegien/ ende Vrijheyden.

Niet dat een yghelijck priue persoon gheoorloft
sy omme deur eenighe oorsake by hem selfs die Wapenen
teghen zijnen Coning/ ofte Heere in de handen te nemen
maer als die Staten van die Landen met ghemeene
Raet de wapenen tegens haren Heere inde han-
den nemen tot Beschermenisse vande Lan-
den/ voorstant van de Religie Priuele-
gien/ ende die Justitie/ dat die ghe-
meente alsdan ghehouden is
die Statẽ vande Landen
met alle haer vermo-
ghen te assisteren
ende by te
staen.

767

Leest ten eynde, ende oordelt recht.

30

Copije vvt die Priuelegie.

Robert Graue van Leycester Baenderheere v
Denbigh ect. Lieutenant van hare Ma. van Engela
Gouuerneur ende Capiteyn generael der vereeni
Nederlantsche Prouincien/ Allen den genen die dese geth
sullen worden salut. Doen te weten dat ter ernstiger bede ende
begheerte van Cornelis Claesz. Boeckdrucker tot Amsterdam v
den seluen toegheláten ghewillicoert gheoctroyeert hebben/ Laten t
willecoeren ende octroyeren by desen dat hy voor den tijt van drie e
coomende Jaren alleene sal moghen drucken seker Boexken ghe
tituleert. Een cort ondervvijs, daer in bevvesen vvort, dat vvel g
oorloft is teghen te staen een Vorst, oft Heer die met Tyrannie r
geert, ende zijn ghemeente Godt ende zijn vvoort soect te ontre
ken, ende met tyrannie haer Priuilegien beneempt, die exempl
ren daer van by hem alsoo ghedruct ouer al in Hollant Zeelant en
den ghe-vnieerden Prouincien te vercoopen ende distribueren hem t
dien eynde gheuende ende verleenende wt sekere consideratien v
daer toe mouerende onse sonderlinghe gratie ende Priuilegien. M
expressen beuel ende Interdictie/ dat gheduerende den voorsz tijt e
gen anderen druckere/ wie die zijn/ niet gheoorloft sal wesen die voo
exemplaren te moghen nae drucken/ noch die nae gedructen te ve
coopen op die pene vande verbeurte vande Boecken/ ende noch
op elcken Boeck eenen gulden/ Ontbieden daerom/ ende beuel
allen Officieren Magistraten ende anderen/ dien eenichsints aengaen
sal den voorsz Claessen van desen onsen consente/ ende octroye vo
den tijt daer in vermelt rustelijck ende vreedelijck te doen ende la
ten ghenieten/ Sonder hem daer inne te doen ofte laten ghesciede
eenich hinder schade oft belet ter contrarien in eengher manieren.
Ghegheuen binnen Amsterdam den xx viij. martij lxxxv. set ende tan
tentioh nouo sti.

R. LEYCESTER.

Ter ordonnantien van zij
Excellentie.

I. van Langher

Ersamen wijsen voorsichtigen zeer discreten Burgemeesteren/ Schepenen/ eñ Raden der stede Amstelredam/ wenscht Frans Coornhert Godtsalicheyt voorspoet / ende weluaert in hare Regeeringhe.

Al hoewel eenẽ ygelijck van wat staet/conditie ofte qualiteyt hy sy/ die tot eenich verstant gecomen is/ hy sy iong ofte out/ met een natuerlijcke bewegentheyt ende hertseer wel behoort te beclagen/ die desolate/ iammerlijcke/ eñ erbarmelijcke staet van dese Nederlanden ende de selue te assisteren/ende by te staẽ/ met alle zijne vermogen/goet ende bloet. Soo worden nochtans vele menschen: ia goede Patriotten eñ Liefhebbers van t'Vaderlandt beuonden/ die metter herten wel wenschen dat hare Vaderlandt wt dese jeghenwoordighe ellende eens verlost souden wesen/al soudet henluydẽ oock al een groot deel wt hare tijtlicke goederen gecost hebben/maer en duruẽ deselue goede luyden hare goede meeninge niet openbaren/veel minder te wercstellẽ overmits twe Supperstitieuse persuasien/ ofte inbeeldingen/die henluyden schijnt te beletten/ hare goede meninge te werck te stellen. Daer van het eene is dat sy hem laten beduncken/eñ hem selfs wijsmaken dat die Onderdanen van een Coning/ ofte Heere van de

Landen behooren te ghelouen dat haren Coning o
Heere ghelooft/het tweede is/ dat sy meenen datn
een Coning ofte Heere vanden Lande in alles heho
te ghehoorsamen/eñ hemluyden niet en behoort te r
steren ofte tegen te staen/al waren sy oock Tijrann
eñ die Landen eñ hare onderdanen verdruckten/e
beroofdẽ van alle hare Priuelegien/eñ gerechtichey
Hier teghens is my eenighe tijt gheleden behandi
gheweest/een Boecxken beschreuẽ in Latijn/deur d
hoochgeleerdẽ verstandelẽ Juniũ Brutum Schelt
een Liefhebber vande landẽ/inhoudende vier quest
ofte vraghen/als inden eersten. i. Off die onderdan
ghehoudẽ zijn/eñ behooren haren Prince onderdan
te wesen/als hy yet wat ghebiet tegens de wet Go
ij. Die tweede vraghe is. Oft oock toeghelaten w
een Coning ofte Prince tegẽ te staen/die de wet Go
onderstaet te ontreynighen/ende schenden/die Kerc
Goodts te vernielen ende te bederuen. iij. Die der
vraghe is/oft gheoorloft is een Prince tegen te staẽ
t'gemene weluaert/ofte t'lant verdruct/eñ bederft. i
Die vierde vraghe is. Of die naburighe Princen n
recht mogen bystant doen de onderdanen van and
Princen/die om die religie veruolcht ofte met tyran
verdruct worden/welcke Boecxken ick nae mijn e
noudich verstant deur ghelesen/eñ daer inne beuond
hebbende/ seer goede onderrechtinghe omme alsulc
superstitieuse inbeeldighen wt der Menschen hert
wech te nemen/hebbe ick de moeytẽ/ ende arbeyt g
daen omme tselue Boecxken wt die Latijnsche in
Nederduytsche spraecke ouer te setten/ ende tselue
laten drucken tot een goede onderrechtinghe van a
goede Lantsaten. Maer also de voornoemden Juin
Brutus Schelta/die voorsz. vier questien in t'voor
Boecxken soo rijckelijk copioselick eñ oueruloedelij
verhaelt heeft/dat het selue Boecxken xij. of xiij. qu
tern

ternen groot sal vallen/ eñ daeromme by veele luyden
stucx ghewijs/ende by weynich luyden gantschelick
doorlesen soude worden. So hebbe ick na mijne cleyne
gaue die substantie/ende t'murch van tselue Boecxken
in t'corte daer wtghenomen/ende by een ghestelt ende
na de ghelegentheyt diuersche exempelẽ/ eñ gheschie=
denissen/die by onsen tijden gheuallen zijn/na vereys=
schen vander sake daer by geuoecht/omme t'selue voor
eẽ voorlooper te laten druckẽ/verhoopeñ daer me de so
vele vruchtẽ te sullen doẽ/dat die gene die desen voorlo=
per ghelesen sal hebben/ontsteken ende begheerich sal
werden omme t'principale boecxken vlijtich te lesen/
twelcke ick terstont na desen verhope te laten drucken.
Eñ alsoo mijne E. W. voorñ Heeren/niet vande min=
sten zijn die de Godtsalicheyt/iustitie/ende liefde/son=
der welcke drie stucken/een Landt niet mach bestaen/
na iagen/ende met alle vermoghen voorstaen ende be=
schermẽ/omme dese bedructe Nederlanden/ deur Go=
des seghenunghe/wederomme in fleur prosperiteyt eñ
weluaren te helpen brenghen/ soo en hebbe ick t'selue
niemant bequamer connen ofte moghen dediceren/of=
te toe eyghenen/ dan mijnen E. W. voorñ Heeren/
biddende dat haere E. W. belieue desen mijnen ghe=
ringhen moeyten eñ arbeyt in t'goede te willen nemen
van hare E. W. onderdanighe burgher/ende dienaer.

Frans Coornhert.

Cort onderwijs eens Lieff-hebbers s welstandts deser Nederlanden waer inne allen ristenen goede ghemeentẽ/ eñ Patriotten claerlijck bewesen t/ dat het wel gheoorloft is teghen te staen een Coning ofte Heere van de den/ die Godt ende zijn heylich woort onderstaet te verdrijuẽ/ eñ wt te royen n die plaetse van dien soect in te voeren fabelen/ dromen/ eñ menschen inset- hen ofte die tegens hare Eet eñ beloften de Landen op hare Huldinghe ghe- n/ de selue Landen onderstaet te berooven van hare gherechtichedẽ Priue- gien/ ende vrijheyden/ niet dat een yeghelijck Priue persoon gheoorloft sy/ omme deur eenighe oirsake by hem selfs die Wapenẽ tegen zijnẽ Coning ofte Heer in de handen te nemen/ Maer als die staten van die Landt met ghemeene raet/ de wapenen teghẽs haren Heere in de han- den nemen tot bescherminisse vande Landen/ voorstandt van de Religie/ Priuelegien/ eñ die Justitie/ dat die ghemeente alsdan ghehouden is/ die Staten vande Landen met alle hare vermoghen te assisteren ende by te staen.

Vy beuinden wt die Heylighe Bybelsche schriftuere/ de welcke/ behaluẽ dat sy is die heylichste/ ende warachtichste Historie/ bo- uẽ alle Historien/ als deur werckinge van- den heyligen geest beschreuen zijnde/ daer neuens oock is die alder outste Historie/ dat meenige ndert Jaren lang van aenbegin van de werelt/ die nschen gheleeft hebben/ nae de wet der natuere son- eenighe Ouerichheydt. Maer dat daer nae als die nschen hem begosten te begeuen/ eñ te verloopen in le boosheyden/ alsoo dat die meest vermoghenden/ minst vermoghenden/ teghens alle natuerlijcke tten/ ende redenen verongheliickten het hare bena- n/ ia dootsloeghen/ ende vermoorden: Dat die men- en alsdoen goet ghevonden hebben rechters te kie- ende te ordonneren/ voor den welcken/ alle saecken e gheschillen gherechtelick/ ende met kennisse van cken/ ghescheyden/ ghesleten/ ende die Menschen eendracht ghehouden souden werden.

Dat oock daer na/ als die menschen seer vermenich- dichden/ ende vele diuersche Landen bewoonden/ Landen: die eene teghens den anderen begosten op taen malcander beroofden/ dootsloegen/ ende ver- moorden

mooreden/daer deur den minsten vanden meesten w
den verongheluct/ende liden tghewelt dat henlu
aenghedaen worde/sonder hem te weten te bescher
alsoo elcx zijns weechs liep/eñ zijn eygen hooft vol
de/sonder eenighe raet ofte ouerhooft/ die henlupt
mochte voor staen/soo hebben die menschen eyndel
te raede gheuonden eenen vande bequaemste/ wij
eñ verstandelste vanden lande/tot haerder alder ho
te kiesen/die henluyden in alles soude voortreden
met Raet ende daet soude moghen voorstaen/ ende
schermen/soo wel tegens alle wtheemsche/als oock
gens alle binnelantsche ghewelt/ ende aenuechtig
De welcke alsoo ghecoren zijnde ghenompt worde C
ning/mits dat de selue Coning hemluyden swoer/
raet ende daet/tegens alle buytenlantsche/eñ binn
lantsche ghewelt ende aenuechtinghe te bescherme
eñ hemluyden te laten by alle hare gherechticheyt
daer tegens die ghemeente wederomme swoor/ da
haren Coning alle eere/dienste onderdanicheyt/eñ
hoorsaemheyt souden bewijsen/soo lange hy zijne
derdanen liet blijuen by hare gherechticheyden/g
1.Samu.10.c 22. lijck oock die kinderen van Israel Saul haren eers
1.Samu.11.b 16. Coning ghecoren hebben die den kinderen van Isr
Eedt ghesworen heeft/ende die kinderen van Isr
wederomme den Coning Saul ghesworen hebben

Nu bevintmen wt die verkiesinghe vandē Coni
Saul/ dat die Coning Saul int eerste niet vercoor
van de ghemeente vanden kinderen van Israel m
1.Samu.9.b. 26. dat hy eerst van God die Heere tot een Coning is v
cooren/ welcke Godt hy oock eerst/ ende daer nae d
kinderen van Israel heeft ghesworē/ sulcx dat die C
Roma.13.a 1. ning Saul zijne verkiesinge/ ende hoocheyt gheha
heeft van Godt/ soo oock int corte ghesept alle Ou
richeyt van Godt compt/ daer niemant aen twijfel
het welcke het fundament is van deser materien da

v

t dan onwederspreeckelijck volght dat alle Conin-
en/Vorsten/ende Heeren/sonder eenighe middel zijn
assalen/ende Leenhouwers van Godt den opperstẽ
eenheer den welcken eenighen eewighen Godt/alle
oningen/Vorsten/Heeren/&c. gehoudẽ zijn als ho-
n opperstẽ Leenheer te bewijsẽ alle dienstbaerheyt
nde te blijuen binnen di e palen/ ende Limiten/daer
uer die eewighe Godt hemluyden macht Regee-
nge/ende hoocheyt heeft ghegeuen/sonder te treden
uyten hore Iurisdictie inde hoocheyt ende iurisdictie
ie Godt de Heere aen hem alleen behouden heeft.

Nu staet hier wel te letten eñ inne te sien/dat Godt
ie Heere die menschen gheschapen heeft onderschey-
elijck in twee deelen/te weten in siele/ende in lichaem
nde dat Godt van ghelijcken tghebieden ouer den
enschen mede onderscheydelijck gestelt heeft in twee
eelen. Te weten dat Godt die macht/ende tghebiedẽ
uer der menschen lichamen/ende alle wereltsche/ eñ
ertsche goederen/ende politycque saken die Aerts/ eñ
erganckelijck zijn/beuolen heeft dẽ Coningen/Vor-
en/Heeren/ende Magistraten deser werelt/die mede
erts/ende verganckelick zijn den welcken die men- Rom. 13.a.1. a.5.
hen oock ghehouden zijn te ghehoorsamen/ende on- Tit.3.a.1.
erdanich te wesen/in alle polityque/aertsche/ende 1.Pet. 2.6.13
ereltsche saecken/soo langhe sy ouer hare onderda-
en in gherechticheyt regeren/daer ouer sy oock geen
acht/ofte ghebieden hebben souden/ten ware de sel-
e macht hem van Godt waer ghegeuen/soo voor ge-
eyt is. Maer die macht: ende tgebieden ouer der men-
hen Sielen/conscientien/eewighe zalicheyt/ofte ver-
oemenisse/ dewelcke niet aerts/ ofte verganckelick
aer Hemels: eewich/ende ouerganckelijck zijn/heeft
odt de Heere/die mede eewich eñ onuerganckelijck
s/aen hem alleen behouden/ende en moghen by nie-
ant anders ghegeuen/ benomen: ofte gheexecuteert

worden dan by die eewige eñ onverganckelijcke God alleen. Oock dat alle Keyseren/Coningen/Vorsten/ ende Heeren/hoe groot sy alhier opter aerden moghen wesen voor tlaetste oordel onses Heerẽ Gods Sebaoth ende voor die strenghe Recht stoel Jesu Christi/soo wel met hare bloete/ ende naecte sielen moeten staen/ verwachten/ ende aenhooren/ die rechtveerdighe sententie/ende d'alder wterste executie van God almachtich als die armste Beedelaer/ die opt ter Werelt is gheweest.

Hier wt volcht/dat een Coning/ Vorst/ ofte Heere/ ende zijne onderdanen aen malcander gheknocht/ eñ met Eede verbonden zijn/in alle tghene dat aerts/tijtlick verganckelijck/ende polityicq is/ ende verder niet ende dat sy inden gheloove/inder siele/conscientie/ ende tghene dat onverganckelijck ende eeuwich is/ die eene tegens den ander niet verknocht/ ofte verbonden zijn:maer zijn alle Coningen/ Vorsten/ ende Heeren/ mitsgaders hore ghemeente ghesamentlijck/die alder meesten/soo wel als die alder minsten/ elcx hooft voor hooft/in ghelijcke graet/ende sonder enighe wtnemẽ van personẽ daerinne tegens niemant verbonden/ofte gehouden te ghehoorsamen/ dan den eenighen eewighen almachtighen Godt alleen/ den welcken Godt alleen/ ende ghenen menschen het oordeel daer van toe compt.

Ende al hoewel diuersche Keysers/Vorsten/eñ Heren/verleypt zijnde deur den Roomschen Antechrist/hẽ onderstaen hebben te treden in Godes Oordel/ ende te heerschen ouer der menschen conscientien/sielen/eñ geloove/ende de Menschen deur strenghe ende rigoreuse Placcaten/deur moorden/ende branden/ te treckẽ van Godes oprechte leere/ ende inde plaetse van dien in te vooren/menschen inseltinghen/fabulen/dromen/afgoderien/afgoden diensten/daer mede sy menich duysent

men-

menschen hebben vermoort/ soo en hebben sy nochte
ooc die Roomsche antechrist selue noyt so vermetel ge=
weest/dat sy in t'hulden ende aennemen vande Lan=
den/hore onderdanen/ende ghemeente hebben durren
voorhouden/dat sy horen/Coning/Vorst/ofte Heere/
sweeren souden/wat sy souden ghelouen/ofte wat ge=
loof/ofte Leere sy hadden die siele ende conscientie an=
gaende/ende noch veel minder/dat sy souden ghelouen
sulcx als horen Coning/Vorst/ofte Heere ghelooft/soo
van ghelijcken een Coning/Vorst/ende Heere in t'hul=
den/ofte annemē vande Landen/zijne ghemeente niet
openbaert verclaert/ofte voorhout/ wat hy ghelooft/
ofte ghelouen sal/maer sweert die Coning/Vorst/ofte
Heere simpelijck/dat hy die Landē/Steden/eñ onder=
danen sal laten/ende onderhouden/ in alle hore priui=
legien/ende gherechticheyden zijne ghemeente/ ende
onderdanen regeeren sal: in goede politie/ ende vreede
ende beschermen voor alle ghewelt/ &c. Daer teghens
die ghemeente ende onderdanen wederomme sweeren
dat sy horen Coning/Prince/ende Heere ghetrou ende
ghehoorsamich sullen zijn/in alle polityque/ aertsche
ende wereltsche saken/ende verder niet/soo langhe als
een Coning/Prince/ende Heere/zijnen eedt betracht/
ende onderhout, Soo dat een Coning/Vorst/ofte He=
re geen oorsake heeft om zijn ghetrouwe onderdanen/
die hem in alle polityque/ ende wereltsche saken ghe=
hoorsaem zijn/ende hemluyden in ghene delicten/ ofte
misdaden na den lichame ontgaen daer deur sy na de
werelt strafbaer zijn/met soo grouwelicke wreede ma=
nieren te dooden/ende te marteliseeren/voor rebellen/
om dat sy hore salicheyt soecken inden gheloove aen
onse Salichmaker/Jesum Christum alleen/hem op
zijn heylich woort/ende oprechte Leere vertrouwen/eñ
verwerpen die vuyle stinckende/Fabulen/dromen/eñ
afgoderien vanden Roomschen Antechrist.

Dit ghepresupponeert/voor oogen ghestelt/ eñ voor
Apoc.17.a 2. 18.a 3.
Placaten strijdende tegens Godts woort.
een vaste gront genomen/soo hebben wy nochtans be-
vonden/dat onse voor vaderen/Heeren/ende Regentẽ
van dese Nederlanden droncken ghemaect zijnde met
het vergift vanden beecker vande hore van Babel/ ge-
treden zijn buyten hore Jurisdictie/eñ gherechticheyt,
inde Jurisdittie/eñ gherecticheyt van Godt,die Godt
de Heere alleen aen hem behouden heeft/ ende hebben
soo vele ende menichfuldighe placcatẽ ghemaect strij-
dende directelick tegens die oprechte heylige Schrif-
teure/ende de leere Christi Jesu/ ende ghebiedende te
volghen fabulen/dromen/ende menschen insetting en
poigende met alle hore macht die menschen daer mede
te trecken/van God die soo wel is hore:als hore onder-
danẽ oprechte Leenheer/ ende deselue te leyden tot dẽ
Duyuel/die een eewighe viant is van Godt. Vercla-
rende alle die genen die tegens die Godloose Placatẽ
deden/leerden/ofte ghelooſden te wesen Ketters ende
Rebellen van Godt ende den Coning/ eñ verdoemen-
de alsoo/na hore vermogen (hoewel tselue voor Godt
niet en gelt) niet allen der Christenen lichamen/ maer
oock hore sielen. Het welcke sonderling in Spangien
Dat Spaengaerden/ soo wel der menschen sielen als hore lichamen veroordelen/ eñ verdoemen.
in hore sententien wtghedruct wort/ daer sy de Chri-
stenen die sy verbrandẽ sullen becleden met een Rocx-
ken dat sy nomen/vestimento maledicto, dat is te seg-
ghen/het vermaledijde cleet/ op welcke cleet die Hel
achter ende voor geschildert staet/ met de namen van-
de duyuelen die sy die Sielen vande arme Christenen
ouerleueren/schrijuende daer byin Spaens/ neempt
dit vermaledijde cleedt/ om dat ghy een Ketter zijt/
misbruyckende alsoo het sweert des gherechticheydts
dat sy van Godt ontfanghen hebben om recht te doen
omme daer mede die gherechticheyt selue ende Godes
oprechte woort te verdelgen vernielen eñ wt te roepen.
Soo dat die grouwelijcke Godslasteringe/Tyran-

nie

nie/ende moorderie/Godt inden hooghen hemel eyntelick heeft verdrooten/die ooghen vanden grootste/eñ Edelste Heeren/vande staten/ende Magistraten van de Nederlanden heeft gheopent/ de welcken bemerckende ende insiende/dat die Spangaerden A°. xvc. lx. ende daer na/deur het invoeren van die Nieuwe Bisschoppen in dese Nederlanden ganselick practiseerden omme onder sulcken decksel/die gruwelicke Spaense Inquisitie/ende den Afgodissche antechrist in dese Nederlanden in te voeren/ ende Godes woort ganselijck te verdelghen/ende wt te royen/met welbedachten rade/ende groote voorsichticheyt een heerlijcke Legatie ende Ambassaderije van de beste ende grootste heeren ende Edelen van dese Nederlanden aenden Coning van Spaengien als Heere vande Nederlanden/ in Spaengien ghesonden hebben/ die den Coning hebben gheremoustreet/ende vertoont wat grooter oproer het invoeren van die nieuwe Bisschoppen inde Nederlanden inbrengen/ ende veroorsaken soude alsoo sy bemerckten/dat het gantsche bederf vande Nederlanden/ofte ten minsten t'verloop van meest alle vroomen menschen daer wt soude volghen/die Zeevaert/coopmanschap/ende trafijcque/ mitsgaders allerleye ambachten/Manufactueren/ende hantwercken/daermede die Nederlanden sonderling begaeft waren/ wt dese Nederlanden ghebrocht souden werden. Ende den Coning van Spagien als Heere vande Nederlanden daeromme bidden souden/ dat hy van dat begonste in voeren vande nieuwe bisschoppen soude willē ophouden/ende zijne ghetrouwe onderdanen/ soude willen laten blijuen/by die vrijheyt van hore conscientie/religie/ende ghelooue. Eñ den Coning te presenteren volhardinghe in alle onderdanicheyt/ ende ghetrouheyt in alle politijcque saecken ghelijck die Nederlanden zijne Voorvaderen: Heeren vande Nederlanden hadden bewesen ende verthoont/ ende daer en bouen den

Het invoeren vande nieuwe Bisscoppen.

De marquis van Bergen Heere van Montingny eñ meer anderen Anno 1566 aenden Koning van Spaengien ghesonden.

Coning gheuen tot een vereeringhe dertichmael ho
dert duysent gulden/bouen alle zijne domeynen/en
iaerlijcre incompsten.

Maer wat isser ghebeurt? die Coning van Spa
gien heeft deselue Legaten ende Ambassadeurs/ zij
ghetrouwe onderdanen/ contra ius gentium Tyra
nichlick om den hals ghebracht/ Spangaerts in d
Nederlanden ghesonden daer ouer te regieren/ end
tyranniseren/tegens der Nederlanden priuelegien
gerechticheyden tegens zijnẽ Eet:daer by hy geswo
heeft: die Nederlandẽ te houdẽ in hore priuelegien
gherechticheyden/welcke Spaensche regentẽ/die N
derlanden/ ende die inwoondeern van hore Priuele
ende gerechticheyden gantselijck hebben berooft/
Conings van Spangien:als Heere vande Neder la
den grootste:eñ ghetrouste Heeren van de Nederlan
die hem meenighe ghetrouwe dienste in oorloge/ en
elders hadden ghedaen: als die Grauen van Egmo
Hoorn/eñ anderen/ so dat sy zijne vyanden een schr
ende vrese waren/met vele ende meer andere zijne
trouwe Edelluyden den Magistraten/ ende onder
nen schandeleuselijck vermoort ende om den hals
bracht/hore leuen ende goederen benomen. Soo d
eyndelijck die ouergebleuen Herẽ/Edelluyden/ S
ten ende Magistraten/vande Nederlanden/ beme
kende dat hore Vaderlanden/syluydẽ selfs/ hore k
deren/kindtskinderen/ende Nacomelinghen/ die
ghehouden zijn/met lijf/goet/ende bloet voor te sta
deur sulcke Tyrannische/ ende Barbarissche midi
len inde eewighe seruituyt/slauernie/eñ eygensch
pe/vande Spangaerden ghebrocht souden worde
ende by sonder dat Godes heylighe woort met voe
getreden/eñ wtgheroeyt/ende die menschen sielẽ v
Godt/ende hore sielen salicheydt veruoert/den Di
uel toeghebracht/eñ ter eewigher verdoemenisse g
l

De marquis van Bergen eñ zijn mede Ambassaten in Spangien vermoort.

Die Hertoch van Alua in de Nederlanden ghesonden.

De Grauen vã Egmont/ Hoorn/ ende anderen tyrannichlick om den hals ghebrocht.

leyt souden werden hebben eyndelijck Godt tot hore hulpe gheroepen/ende als door die wterste noot ghe-parst/ende ghedronghen zijnde hem teghens alsulcke ongehoorde Barbaresche Tyrannie ghestelt/ eñ de wapenen in de hant genomen niet omme den Coning van Spangien/als Heere vande Nederlanden/ofte yemant anders te verongelijcken/maer alleen omme hemselue voor alle ghewelt tyrannie ende ouerdaet te beschermen/ende te bevrijen.

Die Prince van Orangien neempt die wapenen aen.

Dit gheconsidereert ende inneghesien/soo valt alhier die eerste questi. Te weten: off die Heeren/Edelē/Staten/ende Magistraten/van de Nederlanden met Gods recht eñ getuygenisse van de heylige Schriftu-re/wel hebben moghen de wapenen annemen tegens den Coning van Spangien/als Heer van die Neder-landen/omme voor hemluyden hore kinderen/eñ na-comelinghen te behouden die oprechte leere/eñ salich-makende woort Godts/eñ af te weren die duyuelsche ende verdoemelijcke Leere/die de Spangaerden/als Maranen/ofte als ongheloughe Heydenen met hore Inquisitie/onderstaen in dese Nederlanden in te voeren.

Ommen dan daer op te antwoorden: Soo staet voor eerst an te mercken t'gheene dat hier voor verhaelt is. Te weten: dat alle aertsche Coninghen/Vorsten/ende Heeren/gheen verder macht ofte iurisdictie van Godt ontfanghen hebben/dan ouer tgheene dat werelts/aerts/tijtlijck/ende verganckelick is/ghelijck sy selfs mede aerts tijtlijck/ende verganckelijck zijn:

Dat Coningen eñ Heerē van Godt geen verder macht ontfangen hebbē van ouer tgene dat tijtlyck/ eñ verganckelyck is.

Ende dat Godt die Heere: die daer is een Coning bouen alle Coningen/eewich ende onuerganckelick aen hem alleen behoudē heeft de regeeringe ouer der menschen Sielen/ende ouer hore Salicheyt: die mede eewich eñ onuerganckelick zijn: sulcx dat die wereltsche Coningen ende Potentaten niet toeghelaten en wort

Dat Godt die macht ouer de Sielē/ eñ tgene dat eewich is en hem alleē behoudē heeft.

te treden

te treden buyten hore iurisdictie/ende hem toe te ey
nen die regeringhe daer van sy gheen macht hebb
omme eenighe executie te decerneren/ofte te doen/
de alsoo te treden in Godes oordel.

Desen nochtans niet teghenstaende beuinden
dat die Coning van Spaugien/met zijne adheren
niet te vreden zijnde/met die Iurisdictie/ macht e
ghebieden/die hy van Godt/als van zijnen opper
Leenheer ontfangen heeft/ met ghewelt hem selfs
toe eyghenen/die Iurisdictie van Godt/ te weten
oordel ouer der menschen salicheyt/ ende also met
ne valsche insettinghen/menschen leeren, Droomen
Fabulen/die hy inuoert met zijne rigoreuse Placa
onderstaet niet alleen te verduysteren Godes oprec
Leere/ende woort/maer oock Godes woort gantsc
vernielen/en̄ wt te royen/wijckende alsulcx van G
almachtich zijnen Leenheer/en̄ van Godes bann
ende Vendel/ hem begheuende onder t'Vendel e
inde dienste van dē Duuel vander Hellen/omme G
inden hemel te benechteen/Godes riick/voor soo vel
hem is te verminderen/ende des Duuels rijck te v
meeren/als een Mancipiū/Vassal/ende ghesworo
vanden Duuel die Godes viant is/ hem stellende
een openbaer vyant/en̄ rebel van Godt zijnen Sch
per/Coning/ende opperste Leenheer/ ende openb
oorloch teghens den seluen Godt voerende met
macht/ende moghentheyt/die hy alhier opter Aer
van Godt ontfanghen heeft/ daer mede hy opter
misbruyckt ende verbeurt het leen by hem van G
ontfanghen/soo oock alle die gheene doen die hem
sulcke raserije ghehoorsamen/ende bystaen.

Dat die Coning hē wil toe eygenen Godes iurisdictie/ en̄ gerechticheyt.

Dat die Coning vā Spā-giē van God afwijckt/en̄ wort tē Vassael vanden Duyuel.

Alle welcke gruwelen/ende Duuelsche voorne
Godt die Heere die een ialours Godt is/ende zijnē
een ander niet ghegheuen wil hebben/ van den m
schen:niet alleen noyt heeft willen lijden/maer gru

l

rijck heeft ghestraft: daer van wy inden ouden Testament veele/ende diuersche exempelen: ende ghetuygenissen hebben/dat die kinderen van Jsrael soo menichmael als sy van Godt die Heere afweecken/ende deur toedoen/eñ inductie van hore Coningen hem begauen in de dienste van Baal: ende andere Afgoden: dat sy in Babylonien, Assyrien, Egypten, ende andere Landen/als onder die Coninghen van Canaan, Jabinen Egloten, ende anderen wech gheuoert, wt hore Lant, verstoten, ende van hore goederen berooft zijn.

Daer en bouen zijn hore Coninghen als Rebellen van Godt, ende als hoor Leen verbeurt, eñ misbruyct hebbende, deur Gods beuel, ende ordonnantie verdelget, ende ter doot ghebrocht: als die Coning Joram, die deur Jhehu van zijn rijck berooft, ende doot geslagen worde die Conninginne Athalia, deur den Priester Josada, die Coning Nadab, ende het gantsche geslachte vanden Coning Jeroboam/die Coning Ella/eñ noch veel meer andere Coninghen van Juda, ende Jsrael, die omghebrocht ghedoot/ ende van hore Rijcke berooft zijn.

Daer teghens beuinden wy/ als die Kinderen van Jsrael alsoo bedruct/benaut/ ende omme hore afgoderijen/ende sonden/daerinne sy hore Coninghen volchden/ omme hem te behaghen van Godt de Heere gheplaecht waren/ende eyntelijck hore misbruycken/ende sonden bekennende met een oprecht leedtwesen/ ende warachtighe boete/tot Godt riepen/ ende hore sonden beschreyden/dat Godt eenighen wt den kinderen van Jsrael heeft verwect die hem ghestelt hebben tegens de Coninghen/daer onder sy gheuangen waren/ ende de Kinderen van Jsrael wt hore gheuangenisse/ ende slauernie/met ghewapender handt verlost hebben/ als Mathathias die hem vechtenderhant stelde tegens dē Coning Anthiochum/voor de Religie/voor zijn vaderlant/

C

lant/voor Huysvrouwen/ende kinderen/die prophe-
tisse Debora/die haer met ghewapende hant/stelde te-
ghens den Coning Jabinum/Ehod teghens den Co-
ning der Moabiten/ende veele meer anderen.

Hier benessens ghebiet ons God wt druckelick/dat
1.Pet.2,a 13. wy God meer sullen ghehoorsamen dan den menschē
soo Petrus mede seyt/datmen die Conighen om God
moet ghehoorsamen daer wt dan volght dat niemant
ghehouden is den Coning te ghehoorsamen teghen
Godt.

Ende al ist also dat Godt die Heere wel een tijtlang
lijdtsamich/ende met ghedult lijdt/ende ansiet/dat die
Coningen hem vyantlijck teghens Godt anstellen/dē
Baal/ende andere Afgoden dienen/ soo hebben wy
Apoc.17.b.14 nochtans een heele clare text/inden Apocalipsi Joan-
nis daer hy wtdruckelijck seyt/ eñ vermaent/dat die
Hoere van Babel die haer met thien coningen die met
haer vergift beroiuert zijn/stelt te strijden tegens t'lam
vergaen sullen/ende met oorlooghe wtgheroyt sullen
werden/daer van wy oock een wtdruckelick exempel
ende teycken gesien hebben by onsen tijden/aen Hen-
ricum Coning van Vranckrijck/ de welcke Coning
ghebedē zijnde/dat hy eenen Anna de Burgh de welc-
ke President was van zijnen Rade/ ende om de belij-
denisse/eñ getuygenisse van Godes woort was geuan-
gen/tleuē soude willen laten behoudē heeft deselue Co-
ning trotselick geseyt,ick sal hem morgen met dese oo-
gen (wijsende op zijn oogeu) sien branden. Maer wat
isser gheschiet:als die voornoemde Coning Henricus
desseluen daechs dat hy die woorden ghesproken had-
de/in zijn alder meeste tryumphe was van Tournoyē
isser een Speer/ofte Lancie op zijn Harnasch stucken
ghesteecken/daer van een splinter seer wonderlijck/eñ
miraculeuselick deur den visier van t'helmet (het welc-
ke immers nae menschen wijsheyt wel bewaert/ende

Henricus Coning van Vranckrijck/ compt mira-culeuselijck om den hals.

versorcht

verſorcht was) in zijn oogh geſprongen/ daer mede hy den voorñ President/Anna de Burg/ſoude ſien bran-den/ende heeft hem beyde zijne ooghen blint gemaect/ daer aen hy oock onlangs daer nae iammerlijck is ge-ſtoruen.

Bouen deſen laten alle Christelijcke Keyſeren/ Co-ninghen/Princen/Vorſten/ende Heeren/eñ allen Chri-ſtenen niet alleen wel toe/ maer oordelen oock Godt-lijck ende recht te weſen/datmen die Saracenen/ende Turcken die de Christenen beuechten/ met ghewelt/ ende wapender handt teghenſtaet/ de welcken noch-tans/ſoo redelijck zijn/dat ſy die Christenẽ die ſy ouer-wonnen hebben/by horen geloone/religie/ eñ gerech-tichept laten blijuen/als ſy hẽ alleen gheuen een cleyne tribuyt/te weten ouer elcke hooft een croon Jaerlijcx/ ſalmen dan niet met veel meerder redenen ende recht met ghewapender hant moghen wederſtaen/een Co-ning/Vorſt/ ofte Heere vanden Lande/ die hem be-roempt een Christen te weſen/ende de Christenen zij-nẽ eygh en onderdanen met wapenen/crijch/ende oor-loghe beuecht/omme zijne ghetrouwe on derdanẽ van God van hare oprechte religie/eñ ghelouete trecken/eñ den Duyuel toe te voeren/ ende niet op tribuyt wil la-ten ſitten/maer beneempt hemlnyden lant/ſandt/lijf/ goet ende bloet.

Dat men Christelick acht dẽ Turc met crijch eñ oorloch tegẽ te ſtaen.

Waeromme/ende ghemerct/dat hier voor ghenoech bewesen is/dat die Coning van Spangien geen ver-der ghebieden heeft/dan ouer wereltſche/politijcke/eñ verganckelicke dinghen/ende de ſelue machc oock niet en heeft abſolutelick/maer precario/ende door toelatin-ghe van Godt. Ende die almoghende Godt beyde de regeeringen/ſo wel eewelick als tijtlijck van nieman t er werelt/maer abſolutelick:ende van hem ſelue heeft Ende wy ſekerlijck wel weten/dat alle die ſtrenghe ri-goreuſe placaten/naecte ende bloite ingheuen zijn van

den Duyuel die Godes viant is/ende vanden Room-
schen Antechrist/omme ons daer mede te trecken van
Godt onsen Heere/het rijck Godes te verminderen/eñ
daer teghens het rijck des duyuels (der duysternisse/eñ
verdoemenisse te vergrooten/ende daer beneffens van
ghelijcken seeckerlick wel weten/ dat het Godtlijcke
licht eñ zijn heylich woort/dat wy hier in dese Neder-
lantsche Prouintien belijden ende ons dagheliicx ghe-
predict/ende voorghehouden wort/die oprechte Leere,
eñ het heylsame woort Godes is dat by õs dẽ Prophe-
ten/by Christum Jesum selfs/zijne wtuercooren Apo-
stelen/ende die nauolgers Jesu Christi beschreuen/ eñ
naghelaten is. Soo laet ons met een warachtich be-
rou ende leetwesen van sonden/Godt de Heere te voete
vallen/ende metter daet vertoonen/dat wy een oprecht
leedtwesen hebben/ van dat wy om den Coninck van
Spangien als Heere vande Nederlanden te behaghen
ofte wt vreese van lijf ende goet te verliesen van Godt
afghewekenzijn gheweest/den Duyuel eñ Baal ghe-
dient hebbẽ/God de Heere danck ende dat hy ons met
zijn heylich woort heeft verlicht/ende versekert zijnde
dat wy een goede oprechte saecke voor hebben/ eñ sulc-
ken machtighen Coninck ende Heere tot onsen Voor-
stander/die zijne eyghen sake wel can/ mach: eñ oock
wil beschermen/van ghelijcken verseeckert zijnde/dat
wy met Godt: ende Godes wille/ons wel moghen stel-
len tegen sulcken Coninck die hem selue maeckt vyant
van God zijnen Leenheer/gelijck Sadrech, Mesach/
Abdenago/eñ Daniel hebben ghedaẽ/die des Conincx
gheboden van valsche Afgoden an te bidden versmaet
hebben/ende dat wy horen exempel nauolgen/ verse-
kert zijnde dat die selue God noch leeft/eñ de selue God
onse voorstander:ende verlosser wesen sal/die Sadrech
Mesach, Abednago/ eñ Daniel heeft verlost:ist dat wy
ons op zijn Godtlijck woort/ ende zijne verlossinghe
vaste-

vastelijck betrouwen / ende hem niet en verlaten / ende dat deselue daer en tegens / den Coning van Spangiẽ als een afuallighe van Godt / die deur valsch ingeuen van zijne Spaensche inquisitie valsche Godes dienste inuoeren wil / plaghen ende Teghenstaen sal / ghelick hy den Coning Nabucad-nesar / ende Belsezar zijnen Soon gheplaecht ende teghengheestaen heeft / om dat sy Godt verlieten / ende de macht die sy van Godt de Heere ontfanghen hadden / hemseluen / eñ hore eygen wijsheyt toeschreuen / ende in godes gerechtiheyt wil treden / eñ daeromme die middelen die Godt ons geeft tot onderhoudenisse / ende voorstant van zijn heylich woort / niet verwerpen ofte van de handt slaen / maer laedt ons deselue middelen met herten sinnen ghemoet goet ende bloet by de hant nemen / God die Heere niet alleen louende ende danckende: dat hy ons sulcke middelen gheeft / sulcke Heeren / Ouerichepyden / eñ Magistraten ghenadelick verweckt die ons daer inne voorgaen / hoor lijf / goet / ende bloet daer voor te setten / als Judas Machabeus / Jehu / Mathathias / Joiada / Delbora / Ehod / ende meer andere helden deur Godes voorsienicheyt / eñ mogende hant verweckt zijnde hebben ghedaen / Maer oock die Godsalige Conninginne Elizabeth Conninginne van Engelant / als eẽ oprechte Beschermersse / van het warachtighe Christen geloone tot onsen hulpe / ende bystant deur Godes ghenaede hebben verweckt / ende dat wy de selue Heeren / Ouerichepyden / ende Magistraten daerinne volgen / ghelijck de kinderen van Israhel die Voorstanders hem van Godt ghegeuen / hebben gedaen: niet dat wy ons sullen verlaten / op die menichte van gewapende luyden / op die sterckte van Wagenenẽ ende Paerden / gelijck Godes ende onse vianden doen / die Godt niet en kennen maer dat wy ons sullen verlaten op de stercke gheweldighe handt Godes / die zijne eñ onse vyanden

met

Herpes / raelis.

inet ghedachten can nederslaen/ ende vernielen/ende
den zijnen can geuen sterckheyt/ende macht/eñ de sel-
ue middelen ons van Godt ghegeuen/alsoo ghebruye-
ken /dat wy die Zeegeninge/ende victorie God alleen
toeschrijuen.

Hier mede comende tot het twede point ofte questie
te weten datmen een Coning /Vorst/ ofte Heere van-
den Lande/met wereltlijcke rechten/ende redenen/wel
mach resisteren/ende tegenstaen/als hy tegens dẽ Ee
swooren de selue Landen/ende zijnen onderdanen heeft ghe-
nen/ende hemluyden benemen/ hore ende der Landen
gherechticheyden/ende Priuelegien/ ende deselue wil
brengen in een eewighe seruituyt/slauernie/eñ eygen-
schappe. Soo staet te considererẽ/ende wel inne te sien

Den eet vande Heerẽ van de landen.

dat eẽ Coning/Vorst/ofte Heere sweert dat hy de lan-
den, ende de inwoonderen vandien/ sal laten by hore
Priuelegien / ende gherechticheyden voor ende al een
dat hy compt inde possessie/ ofte besit van zijne regee-
ringhe.

Dat oock een Coning Vorst ofte Heere in zijn besit

Dat die Staten ende Raden van de Landen/ mede den Landen gheswooren zijn.

ofte regeringhe zijnde/niet absolutelijck ofte alleen o-
uer deselue Landen/ofte onderdanẽ regeert/maer heeft
oock mede hulpers/ende mede regenten/die mede ghe-
eedt zijn/ende met hem regeren/ als zijn die Staten
vande Landen/ Prouinciale houen/ende Raden/Ma-
gistraten /Rechten /ende diergelijck.

Daer toe heeft oock een Coning/ Prince/Vorst/ ofte
Heere zijn eygen bysondere Raetsheeren/Hofmeesters/
Cancelaers/Rentmeesters/ende diergelijckẽ/ derwelc-
ken commissie/ende staet een eyndt heeft / ende sterft/
metten doot van horen Coning/ Vorst, ofte Heer/ daer
tegens die commissien van de Staten van de Landen
Prouinciale houen, ende Raden/Magistraten, &c. By
'sternen vandenConing/Vorst,ofte Heere, vande lan-

de niet

de niet af en sterft/maer blijuen onueranderlijck/soo wel na den doot van dē Coning/Vorst/ofte Heere van den Lande/als hy zijn leuen/in sulcker voeghen/dat die staten/Prouinciale houen/Raden/ende Magistraten na den doot van den Heere vanden lande/de selue regeeren/iustitie admoinstreren/ende alle opsicht vande Lande nemen/als wesende alsoo wel in eedt vandē Landen/als in eedt vanden Coning/Vorst/ofte Heere vanden Landen/ter tijt toe datter een ander Coning Vorst/ofte Heere weder ghehult is/dien sy alsdan horē Eedt vernieuwen.

Bouen dien en heeft die Coning/Prince/ofte Heere vanden Lande sulcken macht niet/dat hy de Landen mach versetten/ofte beswaren/veel min vercoopen/soo hy oock zijne Ondersaten niet en mach schatten/ofte scheeren/sonder expers consent ende belieuen van de Staten als mede regeerders des Landts/soo hy oock niemant/eenich ghewelt last/ofte ouerdaet mach doē hore leuen ofte goederen/wt zijn eyghen authoriteyt/ofte moet wil benemen/maer moet hem selue submitteren/begeuen/ende stellen onder die heylighe iustitie/ende het oordeel van Staten Prouinciale houen/ende Raden des Landts/alsoo dat hy de minste van zijnen onderdanen niet en mach verongelijcken/maer indien hy yet wat tegens eenighe onderdanen meent te spreken te hebben/soo moet hy die in rechte betrecken/eñ en mach zijn eyghen Rechter niet wesen: ende begeuē hem alsoo onder t'heylighe recht/ende iustitie staen/eñ hem daer onder begeuē moet/als yemant het sy onderdaen/off een wtlander/yet wat meent op hem te clagen/ofte te spreecken te hebben/ende hem in rechte betreckt/welcke priuelegien/ende gherechticheyden alsoo gheonderhouden zijn gheweest/soo langhe als de Nederlanden/Nederlanden gheweest zijn.

Dat een Coning ofte heere vande landē niet bouē die iustitie is maer onder de Justitie moet staen.

Ende zijn de selue Staten Prouinciale houen/ende

Raden

Dat die Staten/ende Raden vanden Landen mede regeerders zijn van de Landen.

Raden/ende die Magistraten wtdruckelijck als med
Regeerders van de landen ghestelt/ende gheedicht o
dat sy wackere toesicht/ende opsicht sullen nemen/o
de regeeringhe vanden Coning als Heere vanden lan
de/alsoo dat indien sy bevinden/ dat die Coning oft
Heere vande landen/in zijne regeeringhe hem te buyt
gaet/tot achterdele vande landen/ofte verdruckingh
van zijne onderdanen/ofte tot verminderinghe ofte u
breck van de Privelegien, ofte gherechticheyden va
de landen/ofte dierghelijck soo zijn sy ghehouden m
alle vlijt tselve te verhinderen/ende hem daer tegens
stellen/sulcx dat niet ghenoech is dat sy selfs weldoe
ende wel regeeren/maer zijn oick ghehouden alle qu
de voornemen misbruycken/ quade regeeringhe/of
tyrannie te beletten/ende hore vaderlant voor te stae
Ende indien sy sulcx niet doen/als sy wel mogen doe
ende metten Printe/ofte Heere vanden lande eens zi
ofte deur de vinghersien/ soo zijn sy selfs te achten a
meenedighen overtreders/tyrannen/ ende verrade
van hoor Vaderlant.

Alsmen dan opentlijck bevint/dat een Coning/Pri
ce/ ofte Heere vande Lande zijn eedt te buyten gae
die Privelegien/ende gherechticheyden die hy de land
ende zijne onderdanen ghesvvooren heeft te onderho
den niet en acht/moetwillich/ende tyrannich regee
salmen dan alsulcken tyrannighen/ende rasenden C
ning/Vorst/ofte Heere/ met alle beschreven/ ende n
tuerlijcke rechten niet moghen tegen staen/ hem sel
beschermen/ende voorstaen: so lange als hy soo tyra
nich/ende rasende blijft/omme het Vaderlant, het l
ven, Huysvrouwen, Kinderen, Kindtskinderen/ en
Nacomelinghen/goet/ ende bloet te bevrijen van al
sulcken ghewelt/tyrannie/eewighe servituyt,ende s
uernie/daer sulcken Tyrannighen Coning/ Vorst/o
Heere ons wil invoeren,ende ons alle onse gherechtiche
en

ende vrijheyt wil benemen/sonder welcke vrijheyt by den menschen nauwelijcx leuē mach wesen/ ofte leuen gheheeten mach worden?

Hier van hebben wy veele, ende diuersche exempelen/soo wel by den Christenen/als oock by dē Heydeden/dewelcke om hoor Vaderlant, eñ de inwoonderen van dien te houden in hore, vrijheyt/hore Keysers, Coningen, ende Heeren om hore Tyrannie verdreuen, ia deursteecken hebben, als Inius Brutus, eñ Lucretius die Terquinium, Superbū Coning van Romen, met alle zijne gheslachte, om zijn Tyrannie verdreuē hebben, Arlacus heeft dē Coning Sardinapalum deursteken, Marcus Brutus/ ende Cassius met xxij. Raetsheeren van Romen/ hebben Julium Cesarem Keyser van Romen, int Hoff, ofte Palays van Pompeo deursteken, om dat hy hem selue Keyser van Romen ghemaeckt, ende die Romeynē van hore vrijheyt berooft hadde, Dionisius Syracusanus Coning van Scicilië is om zijn Tyrannie wt zijn Rijck verdreuen/ also dat hy daer nae een Schoolmeester gheworden is om zijn cost te winnen. Vinder ouer Vranckrijck ende Galba ouer Spangien, vanden keyser Nero beuel hebbende, zijn van den keyser Nero gheweken om zijn tyrannie ende is Nero oock om zijn tyrannie wt zijn keserrijck verdreuen. Die keysers Vitellius/eñ Maxentius, zijn om hoor tyrannie vant keyserrijck ghestelt. Constantinus heeft die keysers Maxentium, eñ Licinium om haer Tyrannie van hoor keyserrijck verdreuen, om welcke faict hy alsoo vande Romeynen ghepresen is: dat sy hem keyser van Romen hebben ghemaeckt. Die Françoysen hebbē met authoriteyt/ eñ Raet van tghemene rijck, die Coningen Childericum, Sigebertum, Theodoricum, Hidelbertum, ende meer andere Coninghen van t'rijck ghestelt. Eduwardus die tweede vander Naem Coning van Enghelant, is om zijn

Dat veele Keysers Coninghen/eñ andere Heeren om hore tyrannie geuangen/ende omgebracht/ ende van hore rijck berooft zyn.

 Tyrannie

Tyrannie by Elizabeth zijn eyghen Huysvrou met hulpe van t'rijcx raet van t'rijck ghestelt. Ende by onsen tijden zijn Cristiernus Coning van Denemercken Ericus Coning van Sweeden, Maria Coninginne van Schotlant om haer tyrannie wt hore rijck verdreuen/ ende in eewighe gheuangheniße ghestelt. Petrus Aloisius Hertoghe van Parma, is van zijn eyghen onderdanen/ op zijn huys te Playsance om zijn tyrannie deursteken, In summa ende om dese geheele saecke int cort te besluyten, soo staet bouen al inne te sien/ dat dese materie gantselijck bestaet in drie stucken te weten in Godsalichept/ in de iustitie, eñ in die liefde/ daer van die Godtsalichept ons leert/ ende ghebiet/ die wet ende kercke Godes voor te staen, ende te beschermen/ die iustitie gebiet ons: die tyrannẽ die trecht ende t'ghemeen welvaren verdrucken/ ende vernielen teghens te staen/ eñ af te weren/ die liefde ghebiet ons die verdructẽ/ eñ die verongelijct wort, te helpẽ/ sonder welcke drie dinghen onmogelijck is/ datter een Lant ofte ghemeente soude moghen staende blijuen/ so wil die gene die dese drie dingẽ wech nemẽ wil die dat ooc wech nemẽ die Godsalichept/ iustitie/ eñ de liefde,

Dat die werelt niet en mach bestaẽ sonder Godsalichept iustitie eñ liefde,

Dewijle wy dan opentlijck sien/ ende beuinden/ dat die Coning van Spangien/ als Heere vande Nederlanden soo langhe Jaren met moorden/ brandẽ ende alle maniere van Tyrannie ghearbeyt heeft, die Godtsalichept/ iustitie/ ende liefde, wech te nemen/ ende soo moordadelijck teghens de Nederlanden/ ende zijne ghetrouwe onderdanen heeft ghetyranniseert/ Spangaerden in dese Nederlandẽ heeft ghestelt/ omme daer ouer te regeeren/ tegens die wtdruckelijcke priuelegien ende gherechticheyden van de Nederlanden/ ende teghens zijnen/ Eet. Eñ daer en bouen soo menichmael ghetrouwelijck by die Heeren/ Edelen/ Staten/ ende Magistraten/ van zijn ghetrouwe Nederlanden ver-

maent

maent gheonderrecht, eñ ghebeden zijnde/dat hy van
zijn Tyrannie soude ophouden/na sulcke ghetrouwe
vermaninghe/ ende onderrechtinghe niet alleen niet
heeft willen hooren/maer heeft oock deur der Spaen-
sche Maranen/onuerdrachlijcke/opgeblasen, houeer-
dicheyt/giericheyt/eñ moordadicheyt/die dese Neder
landen onder hemluyden tot een buyt/ende roof al wt
ghedeelt hadden/tot alle tyrannie meer ende meer ont-
steken zijnde/zijne grootste Edelste/Heeren/Staten/
eñ Magistraten/als die Grauen van Egmont/Hoorn
ende meer anderen Edelen/ende ghemeene Burgeren
van de Nederlanden/ die hem in geene politijcque sa-
ken/tegens den Coning van Spangien ontgaen/ ofte
vergrepen hadden/soo tyrannichlijck heeft vermoort/
oorsake tegens hemluyden nemende/ eñ rebellen ver-
clarende/alleen om dat sy het warachtighe Euangelie
aennamen/eñ hore salicheyt alleen sochten inden ghe-
cruysten Jesum Chystũ daer inne sy niet gheseyt mo-
ghen werden/ tegens den Coning van Spangien als
Heere vande Nederlanden gherebelleert te hebben/
also t'selue hẽ niet anging/ eñ buyten zijne Jurisdictie
was. Eñ tselue alleẽ een Spaensche practijcque is ge-
weest/om daer deur de Nederlandẽ te berooué van ho-
re Heerẽ/Edelen/Staten eñ Voorstanderen/eñ alsdan
de Nederlandẽ sonder Hoofdẽ/eñ Voorstanders zijnde
sonder verder swaricheyt onder hore slauernie/ seruI-
tuyt ende eewighe eyghendomme te brengen ghelijck
die Hertoghe van Alua/met die Spangaerden int co-
ninckrijcke van Neapolis hadden ghedaen, Ende die
andere Heeren/Edelen/ende ghetrouwe onderdanen
die hy niet en heeft gheweten te becomen/ wt den lan-
de ghedreuen/ eñ hore goederen benomen heeft/sulcx
dat die Coning van Spangien/hem niet en toont als
een Heere eñ Liefhebber van die Godsalicheyt/iustitie
ende liefde/ ofte als een Liefhebber van de Nederlan-

 den

den: maer tegens zijne ghetrouwe onderdanen/ die hy schuldich is als een Vader ouer zijn kint met liefde/ eñ vrientschap te regeeren/ voor te staen/ eñ te beschermen veel meerder Tyrannie eñ vyantschap bewijst dan eenighe wtheemsche vianden/ ia Turckē ofte Heydenen souden moghen bewijsen/ eñ die Coning van Spangien als Heere vande Nederlanden deur de selue Tyrannissche middelen met alle zijne vermogen studeert/ eñ arbeyt die Godtsalicheyt/ iustitie/ eñ liefde gantsch wech te nemen, Wy oock verseeckert zijn/ noch thienmael erger te verwachten/ indiē hy met zijn tyrannie dese Nederlandē (twelck Godt genadelijck verhoede) soude moghen ouervallen.

Soo moeten wy bekennen/ ende oock vastelijck besluyten/ dat die ouergheblevē Heeren/ Edelen/ Staten ende Magistraten van de Nederlanden/ die lange tijt die raserije ende tyrannie vanden Coning van Spangien op hope van beteringhe met ghedult eñ lijdtsamheyt verdragen hadden, geen beteringhe vernemende eyntelijck deur die hooghe noot/ ghedrongen zijn ghewéést den Coning van Spangien te resisteren/ eñ nae alle rechten ende redenen die wapenen tegens hē hebben aenghenomen/ soo langhe die Coning van Spangien by zijne raserie/ eñ tyrannie volhart/ niet omme dē Coning van Spangiē/ als Heere vande Nederlandē daervan te berouen/ maer alleen omme hēselue tegens zijne tyrannie te beschermen/ welcke wapenen sy gaerne/ ende sonder alle swaricheyt willen afleghen, als sy alleen van den Coning van Spangien als Heere van de Nederlanden moghen ghecrijghen/ een goede gheduerighe vrede/ met weder oprechtinge van die Priuilegien/ ende gherechticheyden van de Nederlanden/ ende daeromme niet ghesegt mogen worden arma offensiua, maer alleen arma defensiua, by der hant genomen te hebben/ twelcke eenen yegelick na alle beschreuenen

Dat die Nederlandē angenomē hebben Arma defensiua nō offensiua.

uen rechten toegelaten wort/soo sy van ghelijcken niet ghesept moghen werden Crimen læsæ maiestatis ghecommitteert/ofte begaen te hebben/alsoo dat Crimen læsæ maiestatis alleen valt tegens een Godsalich goet/ eñ oprecht Prince/eñ niet teghens een Tyran ghelijck die Coning van Spangien is.

Laet ons daeromme opstaen wt onse sotte superstitieuse persuasie/ende voorbeeldinghe daer by wy ons hebben laten bedunckẽ dat sulcke menschen met recht ghestraft: ende ghedoot moghen werden, die in hore Siele,conscientie/ende gheloue/ anders leeren eñ ghelouen/dan Coningen/ofte Heeren vande landen gelouen ofte ghebieden dat wy leeren ofte ghelouen sullen om welcke oorsake/ soo menich hondert duysent menschen (leyder) om den hals ghebracht/eñ vermoort zijn want indien sulcx soude moghen ghesept worden (als neen) soo soude daer wt moeten volgen/dat alle Propheten/Apostelen/ende Martelaren/ die het oprechte woort Gods gheleert,ghedreuen, beleden/eñ menschen dromen/fabulen/ende insettingen verworpen hebben/ niet recht, eñ wettelijck veroordelt, ende ghedoot souden zijn, also sy leerden ende geloofden anders dan die ghene die hem veroordelt/eñ ghedoot hebben ja soude Christus selue met recht/ende wettelijck veroordelt/eñ ghedoot wesen/alsoo Christus daghelijcx leerde/ende predicte directelick teghens die Leere ende insettingen vande Scriben Pharizeen/ ende Schriftgheleerden/ het welcke immers een afgrijsselijcke blasphemie tegens Godt soude zijn.

Eñ laet ons van ghelijcken verwerpen/die sotte superstitieuse inbeeldinghe/datmen sept ick gheloof dat die Coning gelooft/ende mijne ouders ghelooft hebben/ende zijn die verdoemt/soo wil ick mede verdoemt wesen/alsoo tgheloove van onsen Coning,ofte ouders ons gheen salichept can geuen/off nemen/eñ een yegelyck

lijck selfs ter salicheyt moet gheloouen/want die Siel
ghespijst, eñ gheuoet moet werdẽ, met het woort God
eñ den gheloue, gelijck het Lichaem geuoet/ eñ gespijs
wort/met die natuerlijcke spijs ende dranck. Eñ ghe
lijck een hongherich eñ dorstich mensche/niet gheuoe
ofte versaet can werden/met die cost/ofte dranck/ di
hy den Coning ofte zijn ouders siet eeten/ eñ drincken
maer selfs eeten/eñ drincken moet/sal hy in den licha
me geuoet ofte versaet wordẽ/so moet de mensche oock
selue inder siele gelooven/ende Godes heylighe woor
met de mont der Sielen Eeten/ sal hy inder Siel
gheuoet ende ghespijst worden. Eñ ghelick de honge
eñ het eeten ende drincken van een Coning/ ofte ons
ouders met hemluyden steruende mede sterft/ eñ geen
honger ofte dorst meer en hebbẽ/So sterft oock het ge
loue met hemluydẽ ter salicheyt ofte ter verdoemenis
eñ en compt niemant ten profite/schade(ofte bate/dan
den geenen selfs die ghelooft/eñ daermede sterft/ sulc
dat niemant hem op tgheloue van zijnen Coning oft
ouders verlaten mach.

Dewijle dan die ghenadighe Godt eñ Heere ons ar
me menschen soo genadich eñ barmhertich is geweest
dat hy de Prince van Oraugien hogher memorien/en
meer andere Heeren/Staten/ eñ Magistraten vand
Nederlanden verweckt heeft/ den welcken soo wel al
die Coning als Heere vande Nederlanden/ eñ als me
de hulpers/eñ mede Regeerders metten Heere van d
Nederlanden/ die regeeringhe van de selue Nederlan
den beuolen is/ ende soo wel als die Heere vande Ne
derlanden/ Eedt ghedaen hebben/die Landen Priui
legien/ende gherechticheyden/mitsgaders die iustit
voor te staen/ ende te beschermen/ ende daeren boue
beuoolen is/ naerstighe toelicht te hebben/ dat di
Coninghen van Spangien/ als Heere vande Neder
landen/die Priuelegien/ende gherechticheyden vand

Neder

Nederlanden niet en vermindere/ die landen ende in-
ghesetenen van dien/met ghewelt eñ tyrannie niet en
ouerlaste,verdrucke ofte yet wat voornemie tot verderff
vande Landen/eñ ingesetenen van dien eñ hemluydē
daer benessens hert eñ ghemoet heeft ghegeuen/dat sy
tot voorstant vanGodes woort zijne reyne suyuere lee-
re/eñ van de Priuelegiē, gerechticheyt/weluaert/ende
weder oprechtinghe van de veruallen ende verdruckte
Nederlanden/die wapenen teghens den Coninc van
Spangien anghenomen hebben/eñ die Godtsalighe
Coninginne van Engelant als een beschermersse van
den heylighen Christelijcken ghelooue/eñ een medelij-
den hebbende eñ draghende ouer die arme verdructe/
ouerweldichde/ende bedroefde Nederlanden mede die
protectie/eñ beschermenisse van de Godsalicheyt van
de Justitie/ende vande Liefde/ter liefde van de Neder
landen annempt. So moghen wy wt alle wettelijcke
beschreuen rechten/eñ natuerlijcke redenē wel besluy-
ten/dat die deurluchtighe Prince van Orangien/ende
andere Heeren/Edelen/Staten/eñ Magistraten/van
de Nederlanden als gheswoorē voorstanders/Tutoors
ende Mombers van deselue Nederlanden/eñ die In-
woonderē van dien/de wapenen teghens den Coninc
van Spangien/als een Tyran verdrucker/eñ verder-
uer vande, Nederlanden/ende inwoonderen van dien
aengenomen hebben/ende t'selue wt cracht van horen
eet de landen ghedaen/niet en hebben moghen nalatē/
ende dat wy luyden alle ghelijck ghehouden zijn hare
C°. M^t. met die andere Heeren, Edelen, Staten/ende
Magistraten vande Nederlanden/tot onse eygen wel-
uaren met lijf/goet eñ bloet/ende met alle onse vermo-
ghen deseluen te assisteren, ende by te staen/omme ons
seluen onse Huysvrouwen/Kinderen/Kintskinderen/
Naercomelinghen/ ende onse lieue Vaderlandt also te
verlossen vande eewige seruituyt/slauernie/ eñ eygen-

schappe

schappe vanden Spangaerden/ soo langhe ende ter tijt toe dat de Coning van Spangien als Heere vande Nederlanden/ zijne onuerstant bekennende met een warachtige kennisse tot God met die Nederlanden/ eñ zijne ghetrouwe onder saten weder vereenicht sal zijn. Biddende Godt almachtich onsen hemelschen Vader dat hy barmherticheyt ouer ons ghebruyckende/ ende zijne roede verbrandende/ deur die verdienste onses salichmakers Jesu Christi het hert van dẽ Coning van Spangien met zijne Godtlijcke kennisse also wil verlichten/ dat hy hem eerst met God mach versoenen/ eñ zijne oprechte ongeualste leere mach bekennẽ/ eñ daer nae met zijne ghetrouwe ondersaten alsoo mach vereenighen/ dat die Landen eens van dese swaere oorloge ontlast ende gheurijt/ die oprechte leere/ het heylsame woort Godes/ eñ die exercitie van dien/ inde vryheyt hoorder conscientie in alle de Nederlanden mogen beleuen/ ende van die Tyrannische veruolginghe verlost moghen werden/ tot grootmakinghe zijns Godelijcken naems/ ende onser Sielen salicheyt. Dwelcke ons verleene God den Vader/ God die Soone/ eñ God die Heylighe Geest/ den welcken sy Loff/ prijs/ danck/ eñ eere van eewicheyt tot eewicheyt/ Amen.

FINIS.

Ghedruckt tot Amstelredam/ by Cornelis Claeszoon/ wonende opt Water/ by d'oude Brugghe/ int Schrijfboeck. Anno 1586.

